
BIJLAGE II. INFORMATIE VOOR PATIËNTEN MET LEGIONELLAPNEUMONIE

Longontsteking door legionella

Informatie voor patiënten

Deze tekst is geschreven voor patiënten - of hun familieleden - die in aanraking zijn gekomen met de legionellabacterie en daardoor longontsteking hebben opgelopen: legionellalongontsteking. Deze folder informeert u over longontsteking veroorzaakt door legionella en welke acties de GGD onderneemt na een melding van longontsteking door legionella. Ten slotte geven we u adviezen om de groei van legionellabacteriën thuis te voorkomen.

Wat is legionellalongontsteking?

Legionellalongontsteking is een ernstige ontsteking van de longen, veroorzaakt door de legionellabacterie. Deze infectie wordt ook vaak veteranenziekte genoemd.

Hoe kunt u legionellalongontsteking oplopen?

Een legionellabesmetting vindt plaats door inademing van legionellabacteriën. Deze kunnen in zeer kleine druppeltjes water zitten, die als nevel verspreid worden. De verneveling gebeurt onder meer via douches, whirlpools, fonteinen en koeltorens. Lang niet iedereen die met de bacterie in aanraking komt, wordt ziek. Slechts een enkeling die besmet is krijgt klachten. De tijd tussen de besmetting en de eerste klachten (de incubatietijd) is meestal vijf à zes dagen met een uitloop tot veertien dagen. Mensen met verminderde weerstand hebben meer kans om legionellalongontsteking te krijgen. Een patiënt met legionellalongontsteking is niet besmettelijk voor anderen.

Wat zijn de klachten van legionellalongontsteking?

De ziekte begint met snel opkomende hoofdpijn, spierpijn en een ziek gevoel, gevolgd door longontsteking met koorts boven 39°C. De patiënt hoest en is soms kortademig. Legionellalongontsteking is een ernstige ziekte waaraan zelfs 5 tot 25% van de patiënten overlijdt. Ouderen, zware rokers, mensen met een chronische longaandoening of met verminderde weerstand hebben een grotere kans om ernstige longontsteking te krijgen.

Hoe wordt de diagnose legionellalongontsteking gesteld?

De longontsteking is meestal te zien op een röntgenfoto van de longen. Soms kan de legionellabacterie gekweekt worden uit slijm uit de luchtwegen. Maar vaak vinden we slechts delen van de bacterie in de urine van een patiënt. Bij bloedonderzoek kan soms een stijging van afweerstoffen tegen de legionellabacterie gevonden worden. Dit wijst op een besmetting door de legionellabacterie. Deze testen zijn alleen zinvol als iemand ook de hierboven vermelde klachten heeft.

Wat is de behandeling van legionellalongontsteking?

Als de patiënt snel de juiste antibiotica krijgt is legionellalongontsteking goed te behandelen. Wanneer de longontsteking genezen is, kan het nog enkele weken duren voordat de patiënt weer is opgeknapt. Ernstige longontstekingen herstellen vaak langzaam en patiënten blijven vaak lang moe.

Waarom groeit de legionellabacterie?

De legionellabacterie komt zowel voor in oppervlaktewater en in kunstmatige watersystemen (bijvoorbeeld zwembaden en douches). De bacterie groeit goed in water bij een temperatuur tussen de 20°C en 50°C, vooral in stilstaand water. Met name in gebouwen met grote (leiding)waterinstallaties (bijvoorbeeld ziekenhuizen en hotels), in warme gebouwen zoals

sauna's en zwembaden en in water van koeltorens kan de legionellabacterie goed groeien als er niet voldoende maatregelen zijn genomen om deze groei te voorkomen. Voor veel instellingen bestaan richtlijnen waarin staat waar (leiding)waterinstallaties aan moeten voldoen om groei van legionellabacteriën te voorkomen. In zwembadwater is er geen risico op bacteriegroei en besmetting als er voldoende chloor aan het water is toegevoegd.

Wat doet de GGD?

Als er iemand besmet is met de legionellabacterie en legionellalongontsteking heeft ontwikkeld dan komt de GGD in actie. Ten eerste informeert de GGD de patiënt over de legionellabacterie en legionellalongontsteking. Vervolgens gaat de GGD na op welke plaats (de bron) de patiënt met de bacterie kan zijn besmet. Als dat bekend is kunnen maatregelen genomen worden om meer besmettingen door dezelfde bron te voorkomen. Daarnaast adviseert de GGD bedrijven (of patiënten, eigenaren/beheerders van waterinstallaties) hoe ze de groei van legionellabacteriën kunnen tegengaan. Als het nodig is onderzoekt de GGD het water door middel van watermonsters. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer er meer mensen ziek zijn geworden of zouden kunnen worden door een mogelijke bron.

Als de GGD legionellabacteriën in het watermonster vindt, worden deze vergeleken met de legionellabacterie van de patiënt om meer zekerheid te krijgen of de gevonden bacteriën in het water de oorzaak van de ziekte bij de patiënt is. Dit kan dus alleen als het gelukt is om de legionellabacterie te vinden in het slijm uit de luchtwegen van de patiënt.

De helft van de patiënten met legionellalongontsteking in Nederland is in het buitenland besmet geraakt. Als iemand hoogstwaarschijnlijk in het buitenland besmet is geraakt, geeft de GGD zijn/haar verblijfsadres(sen) in het buitenland door aan een internationale organisatie. Als blijkt dat er meer mensen op dat adres ziek zijn geworden, dan kan de plaatselijke gezondheidsdienst maatregelen nemen.

Adviezen voor thuis

Hoewel het zelden voorkomt dat een patiënt thuis besmet is geraakt met legionella is het toch verstandig om groei van legionella tegen te gaan. De legionellabacterie groeit niet onder de 20°C en gaat dood boven de 50°C. Stilstaand water bevordert de groei. Om groei van legionellabacteriën thuis te beperken volgt hier aan aantal adviezen:

- Zorg dat het warme water uit de kraan warm genoeg wordt. Bij boilers is dat minimaal 60°C. Bij doorstroomtoestellen (installaties zonder voorraadvat, zoals geisers of combiketels) moet de temperatuur van het warme water uit de kraan minimaal 55°C zijn.
- Als u langer dan een week van huis bent laat de boiler dan aan staan (minimaal 60°C) of leeglopen en vul en verhit de boiler bij gebruik opnieuw.
- Gebruik *alle* koud- en warmwaterkranen minimaal één maal per week om stilstaand water te voorkomen. Als dit door bijvoorbeeld vakantie niet mogelijk is spoel dan de kranen voor gebruik goed door.
- Plaats geen warmwaterleidingen of apparaten die warm kunnen worden tegen koudwaterleidingen, om opwarming van het koude water te voorkomen.
- Laat ongebruikte kranen of dode takken (stukken leidingen die niet meer gebruikt worden en waar water in kan blijven staan) weghalen, om stilstaand water te voorkomen.
- Laat tuinslangen zoveel mogelijk leeglopen na gebruik.
- Sluit de toevoer naar buitenkranen als deze lange tijd niet gebruikt worden (bijvoorbeeld in de winterperiode) en draai de kraan open om het overgebleven water uit de leiding te laten lopen.
- Maak plantensproeiers na gebruik leeg en vul ze vlak voor gebruik opnieuw met vers water.
- Maak luchtbevochtigers regelmatig schoon (volgens gebruiksaanwijzing).

Adviezen voor op het vakantieadres

Spoel de kranen voor gebruik goed door voor het eerste gebruik van de douche.

Hoe spoelt u kranen en douche door?

Kranen kunt u doorspoelen door twee minuten koud water en twee minuten warm water door te laten lopen. Ventileer de doucheruimte tijdens dit spoelen Om inademing van verneveld water tijdens het doorspoelen te voorkomen kunt u het beste de douchekop onderdompelen in een emmer water of in de wasbak met de stop erin. Is dit niet mogelijk? Houd dan de douchekop dicht bij het afvoerputje.

Meer informatie?

Meer informatie over legionellalongontsteking kunt u vinden op de website van de GGD. Als u nog vragen heeft dan kunt u contact opnemen met uw plaatselijke GGD.